

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 19691

Tarih : 18.08.2024

10/4509

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Türkiye'deki mevcut yapı stokunun deprem güvenliği açısından durumunun belirlenmesi, riskli yapıların tespitine yönelik çalışmaların incelenmesi, 1999 Marmara Depremi'nden bu yana yürütülen yapı denetimi, güçlendirme ve kentsel dönüşüm politikalarının sonuçlarının değerlendirilmesi, kamu yapılarının deprem güvenliğinin ortaya çıkarılması ve can güvenliğini esas alan bilimsel, bütünlüklü ve erişilebilir bir deprem politikasının oluşturulması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Serhat Eren

Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi'nin üzerinden 27 yıl geçmiştir. On binlerce insanın yaşamını yitirdiği bu büyük yıkımın ardından yapı güvenliği, denetim, afetlere hazırlık ve kentleşme politikalarının yeniden ele alınması gerektiği konusunda geniş bir toplumsal ve bilimsel mutabakat oluşmuştur. Buna rağmen geçen süre, Türkiye'nin güvenli yapı stoku oluşturma ve deprem riskini afet gerçekleşmeden azaltma konusunda kalıcı ve bütünlüklü bir politika geliştiremediğini göstermiştir. 17 Ağustos'un ardından 2003 Bingöl, 2011 Van, 2020 Elazığ ve İzmir ile 6 Şubat 2023 Maraş merkezli depremler, farklı kentlerde ve farklı yapı stoklarında benzer sorunları tekrar tekrar ortaya çıkarmıştır. Her büyük deprem, yapı güvenliği, denetim, kent planlaması ve afet öncesi risk azaltma konularındaki eksiklikleri yeniden gündeme getirmiştir. Türkiye'nin deprem gerçeği yeni olmadığı gibi, risklerin ve alınması gereken önlemlerin önemli bir bölümü de uzun süredir bilinmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının verilerine göre Türkiye'de yaklaşık 31 milyon konut ve 5 milyon ticari alandan oluşan toplam 36 milyon bağımsız bölüm bulunmaktadır. Bunların yaklaşık 6 milyonunun risk altında olduğu, 2 milyon bağımsız bölümün ise acil dönüşmesi gerektiği belirtilmektedir. Aynı verilere göre 2012'den itibaren yaklaşık 2,2 milyon bağımsız bölümün dönüşümü tamamlanmıştır. Bu tablo, riskin büyüklüğü karşısında çalışmaların hızının yanı sıra hangi yapıların önceliklendirildiği ve mevcut riskin ne ölçüde azaltıldığı sorularını da gündeme getirmektedir.

Türkiye'de milyonlarca bağımsız bölümün risk altında olduğu kabul edilmesine rağmen hangi yapıların hangi düzeyde risk taşıdığını gösteren, ülke genelini kapsayan, güncel, şeffaf ve kamuoyunun erişimine açık bir yapı stoku envanterinin bulunmaması önemli bir sorundur. Riskin büyüklüğünü tahmin etmek kadar riskin adresini bilmek de yaşamsal önemdedir. Yapıların deprem performansı belirlenmeden, risk düzeyine göre önceliklendirme yapılmadan ve sonuçlar kamuoyuyla paylaşılmadan etkili bir risk azaltma politikasının oluşturulması mümkün değildir.

Sorunun bir diğer boyutunu yıllar içerisinde çıkarılan imar afları oluşturmaktadır. Mühendislik hizmeti alıp almadığı, yapı güvenliği koşullarını karşılayıp karşılamadığı ve deprem performansı yeterince denetlenmeden çok sayıda yapı kayıt altına alınmıştır. Yapı güvenliğine ilişkin teknik ve bilimsel ölçütlerin idari düzenlemelerle aşılması, mevcut yapı stokuna ilişkin belirsizliği artırmış ve kamusal denetimin etkinliği konusunda ciddi sorunlar yaratmıştır.

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Maraş merkezli depremler, bu sorunların yaratabileceği sonuçları ağır biçimde ortaya koymuştur. Deprem bölgesinde 2 milyon 301 bin 688 binada ve 6 milyon 168 bin 281 bağımsız bölümde hasar tespiti yapılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı, yıkık veya orta hasarlı 292 bin 423 bina tespit edilmiştir. Bu ölçekteki bir yıkım, yapı üretiminden denetime, kent planlamasından afet hazırlığına kadar uzun yıllar boyunca biriken sorunların yeniden değerlendirilmesini zorunlu hale getirmiştir.

6 Şubat depremlerinden etkilenen kentlerden biri de Diyarbakır'dır. Resmi verilere göre kentte 412 yurttaş yaşamını yitirmiş, 901 yurttaş yaralanmış, 5 bin 494 bina ağır, 2 bin.159 bina ise orta hasar almıştır. Diyarbakır'ın yaşadığı yıkım, deprem güvenliğinin yalnızca belirli kentlerin sorunu olarak ele alınamayacağını göstermiştir. Kentte binlerce yapının ağır veya orta hasar

alması, mevcut yapı stokunun bilimsel yöntemlerle incelenmesinin, riskli yapıların afet gerçekleşmeden belirlenmesinin ve gerekli güçlendirme çalışmalarının zamanında yapılmasının yaşamsal önemini somut biçimde ortaya koymuştur.

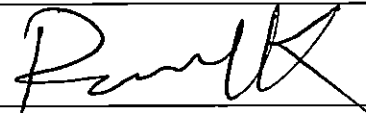
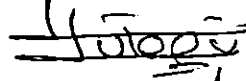
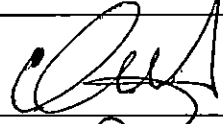
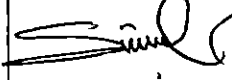
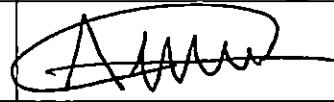
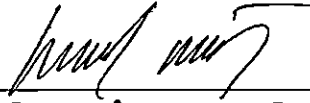
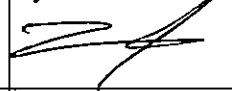
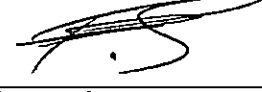
Deprem güvenliği yalnızca konutlarla sınırlı bir mesele değildir. Okullar, hastaneler, öğrenci yurtları, adliyeler, ceza infaz kurumları ve yurttaşların toplu olarak bulunduğu diğer kamu yapılarının deprem performanslarının bilinmesi ve gerekli güçlendirme çalışmalarının tamamlanması doğrudan kamusal sorumluluk alanındadır. Kamu yapı stokunun ne kadarının deprem performans analizinden geçtiğinin, kaç yapının riskli bulunduğu ve bunların ne kadarında güçlendirme veya yeniden yapım çalışmalarının tamamlandığının bütünlüklü biçimde ortaya konulması gerekmektedir.

Deprem politikasının afet sonrasında arama kurtarma, enkaz kaldırma, geçici barınma ve yeniden inşa süreçlerine yoğunlaşması can kayıplarını önlemeye yetmemektedir. Temel kamusal sorumluluk, afet meydana gelmeden önce riski belirlemek ve azaltmaktır. Bunun için yapı stokunun güncel envanterinin çıkarılması, riskli yapıların bilimsel ölçütlerle belirlenmesi, yapı denetim sisteminin etkinleştirilmesi ve güçlendirmenin deprem politikalarının temel araçlarından biri haline getirilmesi gerekmektedir.

Kentsel dönüşüm uygulamalarının da arsa ve gayrimenkul değerindeki artıştan önce deprem riski ve can güvenliğini esas alması gerekmektedir. Riskli yapılarda yaşayan dar ve orta gelirli yurttaşların ekonomik koşulları dikkate alınmadan yürütülen süreçler, güvenli konuta erişimi gelir düzeyine bağlı hale getirmektedir. Riskli konutların güçlendirilmesi veya yenilenmesi için gerekli maliyetin bütünüyle yurttaşların ekonomik imkanlarına bırakılması, deprem riskinin toplumsal eşitsizlikleri daha da derinleştirmesine yol açmaktadır. Güçlendirme destekleri, kira yardımları, uygun finansman imkanları ve yerinde dönüşüm seçenekleri, barınma hakkı ve sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda ele alınmalıdır.

17 Ağustos 1999'dan 6 Şubat 2023'e uzanan deneyim, Türkiye'nin deprem riskini ve alınması gereken önlemleri büyük ölçüde bildiğini, ancak bilimsel bilginin gerektirdiği önleyici politikaların yeterli hız ve kapsamda hayata geçirilmediğini göstermektedir. Depremi ne zaman meydana geleceği kesin olarak bilinmeyebilir. Ancak hangi yapıların risk taşıdığının belirlenmesi, riskli yapıların güçlendirilmesi veya güvenli biçimde yenilenmesi, kamu yapılarının güvenli hale getirilmesi ve yeni yapıların etkin biçimde denetlenmesi mümkündür.

Bu nedenle Türkiye'nin mevcut yapı stokunun deprem güvenliği açısından durumunun bütün boyutlarıyla ortaya çıkarılması, riskli yapı envanterinin tamamlanmasının önündeki sorunların belirlenmesi, 17 Ağustos 1999'dan bugüne uygulanan yapı denetimi, güçlendirme ve kentsel dönüşüm politikalarının sonuçlarının incelenmesi, 6 Şubat depremlerinde ortaya çıkan eksikliklerin değerlendirilmesi, kamu yapılarının deprem güvenliğinin belirlenmesi ve gelir düzeyinden bağımsız olarak herkesin güvenli konuta erişimini sağlayacak bilimsel, kamusal ve uzun vadeli politikaların oluşturulması amacıyla Meclis araştırması açılması gerekmektedir.

1	PERİHAN KOCA DOĞAN	MERSİN	
2			
3	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
4	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
5	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
6	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
7	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
8	CELAL FIRAT	İSTANBUL	
9	SİNAN ÇİFTYÜREK	VAN	
10	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
11	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
12	YILMAZ HUN	İĞDIR	
13	NEJLA DEMİR	AĞRI	
14	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
15	ALİ BOZAN	MERSİN	
16	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
17	GÜLDEREN VARLI	VAN	
18	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
19	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	